

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه علوم پزشکی
و خدمات بهداشتی درمانی اردبیل
دانشکده دندانپزشکی

پایان نامه جهت اخذ درجه دکترای حرفه‌ای دندانپزشکی

عنوان :

بررسی تأثیر پاندمی کووید-۱۹ بر علت و میزان مراجعه به بخش جراحی دهان، فک و

صورت بیمارستان فاطمی در شهر اردبیل در سال ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰

اساتید راهنما :

دکتر حمیدرضا عجمی

دکتر مهدی رهبر

استاد مشاور:

دکتر عزیز کامران

نگارش:

صبا ابراهیم زاده

تقدیم به:

پدر و مادر عزیزم

به پاس تعبیر عظیم و انسانی شان از کلمه‌ی

ایثار و از خودگذشتگی،

به پاس عاطفه‌ی سرشار و گرمای امیدبخش

وجودشان که در این سردترین روزگاران بهترین

پشتیبان است

تقدیر و سپاسگزاری

سپاس بی‌کران یزدان پاک را که لطفش مرا شامل گردید و سبب شد، گامی کوچک در شاهراه وسیع و بی‌انتهای کسب دانش به پیش نهم و به فضل الهی و یاری، تشویق و راهنمایی‌های بی‌دریغ استادان ارجمندی که توفیق بهره‌مندی از محضر پرفیض‌شان را نصیب فرمود، توانستم کاری را که شروع کرده بودم به پایان رسانم. از این‌رو وظیفه‌ی خود می‌دانم مراتب سپاس و تشکر صمیمانه‌ی خویش را به حضور اساتید راهنمای ارجمندم، جناب آقای دکتر حمیدرضا عجمی و جناب آقای دکتر مهدی رهبر که با دقت و بردباری، راهنمایی‌های ارزنده‌ای را در جهت بهبود کیفیت تحقیق ارائه نمودند، داشته باشم و توفیقات روزافزون ایشان را توأم با صحت و سعادت خواستارم. هم‌چنین از آقای دکتر عزیز کامران به دلیل یاری‌ها و راهنمایی‌های بی‌چشم‌داشت ایشان که بسیاری از سختی‌ها را برایم آسان نمودند، تشکر کرده و برای ایشان طول عمر توأم با سربلندی را آرزومندم.

چکیده

موضوع: بررسی تأثیر پاندمی کووید-۱۹ بر علت و میزان مراجعه به بخش جراحی دهان، فک و صورت بیمارستان فاطمی در شهر اردبیل در سال ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰

مقدمه: همه‌گیری بیماری کروناویروس جدید (COVID-19) تأثیر بی‌سابقه‌ای بر تمام جنبه‌های زندگی ما گذاشته‌است. مراقبت‌های بهداشتی و درمانی نیز بعد از شیوع همه‌گیری، تحت تأثیر COVID-19 قرار گرفته‌اند و جراحی دهان و فک و صورت نیز از این قاعده مستثنی نیست. این مطالعه با هدف تعیین تأثیر پاندمی کووید-۱۹ بر علت و میزان مراجعه به بخش جراحی دهان، فک و صورت بیمارستان فاطمی در شهر اردبیل در سال ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ انجام شد.

مواد و روش‌ها: مطالعه‌ی حاضر از نوع تحلیلی و به صورت گذشته‌نگر انجام شد. کلیه‌ی مراجعه‌کنندگان در سال‌های ۱۳۹۷ الی ۱۴۰۰ به روش نمونه‌گیری سرشماری وارد مطالعه شدند. سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ قبل کووید-۱۹ و سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ بعد کووید-۱۹ در نظر گرفته شدند. شاخص‌های بررسی‌شده شامل محل آسیب‌دیده، علت مراجعه، نوع مراجعه، اقدام جراحی و بافت آسیب‌دیده به تفکیک متغیرهای دموگرافیک بودند. برای تحلیل داده‌ها از آزمون‌های کای‌دو و فیشر استفاده شد. داده‌ها برای تحلیل وارد نرم افزار SPSS نسخه‌ی ۲۶ شدند.

یافته‌ها: از ۷۴۴ بیمار مراجعه‌کننده به بخش جراحی دهان، فک و صورت بیمارستان فاطمی در سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰، اکثریت مراجعین ۲۱۷ نفر (۲۹/۲ درصد)، در سال ۱۳۹۸ بود. از ۷۴۴ بیمار مراجعه‌کننده، اکثریت مراجعین شامل ۴۷۷ نفر (۶۴/۱ درصد) مرد و ۲۹۶ نفر (۳۹/۸ درصد) بین ۳۰ تا ۶۵ سال سن داشتند. بیشترین علت مراجعه آبسه‌ها (۲۸/۴ درصد) بود. در فراوانی مراجعین به تفکیک نوع بافت آسیب‌دیده قبل و بعد از پاندمی کووید-۱۹ تفاوت معناداری دیده شد ($P < 0/001$). اکثریت نوع اقدام در قبل از پاندمی اینسیژن درناژ و آنتی‌بیوتیک‌تراپی (۳۳/۸ درصد) و بعد از پاندمی، جاندازی باز استخوان و تثبیت داخلی (۲۴/۶ درصد) بود و تفاوت معناداری در نوع اقدام، محل آسیب‌دیده قبل و بعد از پاندمی کووید-۱۹ وجود داشته است ($P < 0/001$). همچنین تفاوت معناداری در نوع بافت آسیب‌دیده قبل ($P = 0/017$) و بعد از پاندمی کووید-۱۹ ($P < 0/05$) در بین دو جنس مرد و زن دیده شد.

نتیجه‌گیری: میزان مراجعه به بخش جراحی دهان، فک و صورت بیمارستان فاطمی در شهر اردبیل در سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۳۹۹ (بعد کووید-۱۹)، کاهش ۵ درصدی داشته است، بافت آسیب‌دیده‌ی نرم بعد از پاندمی کووید-۱۹ کاهش ولی بافت آسیب‌دیده‌ی سخت افزایش پیدا کرده بود. محل آسیب مندیبل در بعد از پاندمی کووید-۱۹ افزایش اما در فضاها فک و صورت کاهش پیدا کرده بود. اینسیژن درناژ و آنتی‌بیوتیک‌تراپی بعد از پاندمی کووید-۱۹ کاهش یافته بود، اما جاندازی بسته افزایش یافته بود.

کلیدواژه‌ها: پاندمی؛ کووید-۱۹؛ جراحی دهان، فک و صورت

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

چکیده ۵

فصل اول: معرفی پژوهش

۱-۱. مقدمه؛ بیان مسأله و ضرورت اجرای پژوهش ۲

۱-۲. اهداف پژوهش ۵

۱-۲-۱. هدف کلی ۵

۱-۲-۲. اهداف اختصاصی ۵

۱-۲-۳. اهداف کاربردی ۶

۱-۲-۴. سوالات و فرضیات پژوهش ۶

۱-۳. تعریف واژه‌ها ۷

فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه‌ی پژوهش

۲-۱. مقدمه ۹

۲-۲. مبانی نظری پژوهش ۹

۲-۲-۱. جراحی دهان و فک و صورت ۹

۲-۲-۱-۱. جراحی‌های آسیب‌های تروماتیک ۱۰

۲-۲-۱-۲. درمان عفونت‌هایی با منشاء دندانی (عفونت‌های ادنتوژنیک) ۱۷

۲-۲-۱-۳. جراحی تومورها و کیست‌های خوش‌خیم و بدخیم فک، صورت و گردن ۱۹

۲-۲-۲. ویروس کرونا (COVID-19) ۲۲

۲-۲-۳. تأثیر کرونا (COVID-19) بر دریافت خدمات درمانی ۲۸

۲-۳. مروری بر پیشینه‌ی پژوهش ۳۰

۱-۳-۲. پیشینه‌ی پژوهش در ایران ۳۰

۲-۳-۲ پیشینه‌ی پژوهش در خارج ۳۱

۲-۳-۳ جمع‌بندی پیشینه‌های پژوهش ۳۴

فصل سوم: مواد و روش‌ها

۱-۳-۱ نوع مطالعه و روش پژوهش ۳۶

۲-۳-۲ جامعه آماری پژوهش ۳۶

۱-۲-۳ معیارهای ورود و خروج به مطالعه ۳۶

۳-۳-۳ حجم نمونه و روش نمونه‌گیری ۳۶

۴-۳-۴ ابزار و روش گردآوری داده‌ها ۳۶

۳-۳-۵ زمان و مکان انجام پژوهش ۳۷

۳-۳-۶ متغیرهای پژوهش ۳۷

۳-۳-۷ روش تحلیل داده‌ها ۳۸

۳-۳-۸ ملاحظات اخلاقی ۳۸

فصل چهارم: یافته‌های پژوهش

۴-۱-۴ آمار توصیفی ۴۰

۴-۱-۱-۱ درصد فراوانی مراجعین به بخش جراحی دهان، فک و صورت بیمارستان فاطمی ۴۰

۴-۱-۲-۱ بررسی جنسیت افراد مورد بررسی ۴۰

۴-۱-۳-۱ سن افراد مورد بررسی ۴۱

۴-۱-۵-۱ نوع مراجعه بیماران به بخش جراحی دهان، فک و صورت بیمارستان فاطمی ۴۱

۴-۱-۶-۱ بررسی علت مراجعه بیماران به بخش جراحی دهان، فک و صورت بیمارستان فاطمی ۴۱

۴-۱-۷-۱ بررسی وضعیت بافت آسیب‌دیده در بیماران مورد بررسی ۴۲

۴-۱-۸-۱ محل بافت آسیب‌دیده در بیماران مورد بررسی ۴۳

۴-۱-۹-۱ بررسی اقدامات انجام شده در بیماران آسیب‌دیده ۴۴

- ۴-۲. آمار تحلیلی ۴۴
- ۴-۲-۱. مقایسه‌ی تعداد آقایان و خانم‌های مراجعه‌کننده به بخش قبل و بعد از پاندمی کووید-۱۹ ..... ۴۴
- ۴-۲-۲. مقایسه‌ی سن افراد مراجعه‌کننده قبل و بعد از پاندمی کووید-۱۹ ..... ۴۵
- ۴-۲-۳. مقایسه‌ی نوع مراجعه قبل و بعد از پاندمی کووید-۱۹ ..... ۴۶
- ۴-۲-۴. مقایسه‌ی نوع اقدام قبل و بعد از پاندمی کووید-۱۹ ..... ۴۶
- ۴-۲-۵. مقایسه‌ی علت مراجعه قبل و بعد از پاندمی کووید-۱۹ ..... ۴۸
- ۴-۲-۶. مقایسه‌ی بافت آسیب‌دیده قبل و بعد از پاندمی کووید-۱۹ ..... ۴۸
- ۴-۲-۷. مقایسه‌ی محل آسیب‌دیده قبل و بعد از پاندمی کووید-۱۹ ..... ۴۹
- ۴-۲-۸. مقایسه‌ی اقدامات انجام شده قبل از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس جنسیت ۵۰
- ۴-۲-۹. مقایسه‌ی اقدامات انجام شده بعد از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس جنسیت ۵۲
- ۴-۲-۱۲. مقایسه‌ی محل آسیب‌دیده قبل از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس جنسیت ۵۳
- ۴-۲-۱۳. مقایسه‌ی محل آسیب‌دیده بعد از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس جنسیت ۵۴
- ۴-۲-۱۴. مقایسه‌ی علت مراجعه قبل از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس جنسیت ۵۵
- ۴-۲-۱۵. مقایسه‌ی علت مراجعه بعد از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس جنسیت ۵۵
- ۴-۲-۱۶. مقایسه‌ی علت مراجعه قبل و بعد از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس سن ۵۶
- ۴-۲-۱۷. مقایسه‌ی علت مراجعه قبل و بعد از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس سن ۵۸
- ۴-۲-۱۸. مقایسه‌ی بافت آسیب‌دیده قبل از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس جنسیت ۵۹
- ۴-۲-۱۹. مقایسه‌ی بافت آسیب‌دیده بعد از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس جنسیت ۵۹
- ۴-۲-۲۰. مقایسه‌ی بافت آسیب‌دیده قبل و بعد از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس سن ۶۰
- ۴-۲-۲۱. مقایسه‌ی نوع مراجعه قبل از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس جنسیت ۶۱
- ۴-۲-۲۲. مقایسه‌ی نوع مراجعه بعد از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس جنسیت ۶۲
- ۴-۲-۲۳. مقایسه‌ی نوع مراجعه قبل و بعد از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس سن ۶۲

فصل پنجم: بحث، نتیجه گیری و پیشنهادهای پژوهش

۶۵	..... ۱-۵ بحث
۷۵	..... ۲-۵ نتیجه گیری
۷۶	..... ۳-۵ محدودیتها و پیشنهادهای پژوهش
۷۶	..... ۱-۳-۵ محدودیتها
۷۶	..... ۲-۳-۵ پیشنهادها

پیوستها

۷۸	..... پیوست ۱
----	---------------

منابع

۸۰	..... منابع و مأخذ
----	--------------------

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۳۷	جدول ۱-۳. متغیرها
۴۰	جدول ۴-۱: درصد فراوانی مراجعین به بخش جراحی دهان، فک و صورت بیمارستان فاطمی
۴۰	جدول ۴-۲: درصد فراوانی جنسیت افراد مورد بررسی
۴۱	جدول ۴-۳: درصد فراوانی سن افراد مورد بررسی
۴۱	جدول ۴-۴: درصد فراوانی نوع مراجعه بیماران به بخش جراحی دهان، فک و صورت
۴۲	جدول ۴-۵: درصد فراوانی علت مراجعه بیماران به بخش جراحی دهان، فک و صورت
۴۲	جدول ۴-۶: درصد فراوانی بافت آسیب‌دیده در بیماران مورد بررسی
۴۳	جدول ۴-۷: درصد فراوانی محل بافت آسیب‌دیده در بیماران مورد بررسی
۴۴	جدول ۴-۸: درصد فراوانی اقدامات انجام شده در بیماران آسیب‌دیده
۴۵	جدول ۴-۹: مقایسه‌ی تعداد آقایان و خانم‌های مراجعه‌کننده به بخش قبل و بعد از پاندمی کووید-۱۹
۴۵	جدول ۴-۱۰: مقایسه‌ی سن افراد مراجعه‌کننده قبل و بعد از پاندمی کووید-۱۹
۴۶	جدول ۴-۱۱: مقایسه‌ی نوع مراجعه قبل و بعد از پاندمی کووید-۱۹
۴۷	جدول ۴-۱۲: مقایسه‌ی نوع اقدام قبل و بعد از پاندمی کووید-۱۹
۴۸	جدول ۴-۱۳: مقایسه‌ی علت مراجعه قبل و بعد از پاندمی کووید-۱۹
۴۹	جدول ۴-۱۴: مقایسه‌ی بافت آسیب‌دیده قبل و بعد از پاندمی کووید-۱۹
۵۰	جدول ۴-۱۵: مقایسه‌ی محل آسیب‌دیده قبل و بعد از پاندمی کووید-۱۹
۵۱	جدول ۴-۱۶: مقایسه‌ی اقدامات انجام شده قبل از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس جنسیت
۵۲	جدول ۴-۱۷: مقایسه‌ی اقدامات انجام شده بعد از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس جنسیت
۵۳	جدول ۴-۱۸: مقایسه‌ی محل آسیب‌دیده قبل از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس جنسیت
۵۴	جدول ۴-۱۹: مقایسه‌ی محل آسیب‌دیده بعد از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس جنسیت
۵۵	جدول ۴-۲۰: مقایسه‌ی علت مراجعه قبل از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس جنسیت
۵۶	جدول ۴-۲۱: مقایسه‌ی علت مراجعه بعد از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس جنسیت

- جدول ۴-۲۲: مقایسه‌ی علت مراجعه قبل از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس سن ۵۷
- جدول ۴-۲۳: مقایسه‌ی علت مراجعه بعد از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس سن ۵۸
- جدول ۴-۲۴: مقایسه‌ی بافت آسیب‌دیده قبل از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس جنسیت ۵۹
- جدول ۴-۲۵: مقایسه‌ی بافت آسیب‌دیده بعد از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس جنسیت ۶۰
- جدول ۴-۲۶: مقایسه‌ی بافت آسیب‌دیده قبل و بعد از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس سن ۶۰
- جدول ۴-۲۷: مقایسه‌ی نوع مراجعه قبل از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس جنسیت ۶۱
- جدول ۴-۲۸: مقایسه‌ی نوع مراجعه بعد از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس جنسیت ۶۲
- جدول ۴-۲۹: مقایسه‌ی نوع مراجعه قبل و بعد از پاندمی کووید-۱۹ بر اساس سن ۶۲